

Búcsú Sanyi bácsitól

Ismét komoly veszteség érte a Dohány utcai zsinagóga, illetve a Thököly utcai közösséget. Éle-tének 96. évében elhunyt Reichardt Sándor. Sanyi bácsi, – hiszen a már hetven esztendőt megéltek is így szólították, – mindkét kile fontos tagja volt. A Thököly út 83. talán a létét is neki köszönheti, ő járta ki, hogy megmaradjon zsinagógának. Nem csak az épületet mentette meg, de ő invitált oda sok-sok zsidót, hogy lehessen újra i.tentiszteletet tartani – emlékezett búcsúbeszé- dében Kardos Péter főrabbi. Le- hetett bármilyen fáradt, vagy beteg, a Jajm kippur-i ima idején rendre ő volt a máftir, s abban a pillanatban, hogy a Tórához lépett, kiegyenesedett – vissza- utasította, hogy korára való tekin- tettel leüljön, mint mondta „a Tóránál?” – és olvasta a nem rövid szakaszt. Persze hibátlanul. Még akkor is, amikor a szemüvegét otthon hagyta...

Mi, a Dohány tagjai féltőn, örömmel, s talán kicsit irigykedve néz- tük, hogy 61 évig társával, Etelka

nénivel karon-, vagy kézen fogva megérkeznek hozzánk. Csende- sen leült, pihent kicsit, de amikor elkezdődött a daven, amikor kel- lett, rendre felállt és mondta végig az ima szövegét. Mától, la- punk megjelenése napjától már hiába fordulok hátra a Dohány- ban, a mögöttem lévő helyről nem néz vissza kedvesen, nem szorítja meg a kezemet, ahogy a kile, hozzá köszönni siető tagjaiét sem. Üresen marad a széke, de nem csak ezt látva érezzük majd hiányát...

Jahrzeit-napok a falnál

A Dohány utcai Zsinagógában a fekete gránitból készült Jahrzeit-falon a kis névtáblák fölötti gyertyák évente öt alkalommal gyulladnak fel, s em- lékeztetnek elhunyt hozzátar- tozóinkra, ismerősünkre. A négy Mázkir napon, vagyis Jajm Kippur, Smini Áceresz, Pészach 8. és Sovuajsz 2. napján és haláluk héber naptár szerinti évfordulóján – az előző estétől – világitanak szereteteinkért a gyertyák. A Jahrzeit-napon a reggeli i.tentisztelet után a közösség átme- gy a falhoz és Káddist mond az elhunytért. Lapunk úgy segít Önöknek, hogy közreadjuk, elhunyt szeretteiknek mikor is van a Jahrzeitje.

Steiner Mariann	szeptember 1.	Feuerverger Pál	szeptember 19.
Vámos (Weinstein) Ferenc	szeptember 5.	Jávor Zsuzsanna	szeptember 19.
Dr. Váradi István	szeptember 6.	Ferenc Izrael	szeptember 19.
Deák János	szeptember 8.	Zali Grünbaum Izrael	szeptember 19.
Halmi Sándorné	szeptember 8.	Sara Nusbaum Izrael	szeptember 19.
Tardos Károlyné	szeptember 8.	Simó Tamás	szeptember 19.
Boros László	szeptember 8.	Izidor Izrael	szeptember 19.
Szógyényi Sándorné	szeptember 12.	Margit Neumann Kertész	szeptember 19.
Gál (Báron) Márton	szeptember 13.	József Izrael	szeptember 20.
Rózsa Dezső	szeptember 14.	Steiner Alfrédné	szeptember 22.
Aladár Izrael Kertész	szeptember 14.	André Appel	szeptember 25.
Rudas Jenő	szeptember 15.	Fried Lászlóné	szeptember 25.
Gáti László	szeptember 16.	Dancz Béláné	szeptember 28.
Tímár Károlyné	szeptember 16.	Dr. Dancz Gábor	szeptember 29.
Sarlós Pálné	szeptember 17.	Reiner Béla	szeptember 30.
Frisch Zsuzsa	szeptember 18.		

A DOHÁNY UTCAI TEMPLOMKÖRZET NAGYÜNNEPI IMARENDJE AZ 5779. ZSINAGÓGAI ESZTENDŐRE

ב"ה					
Rajs Hásónó I. este	2018. szept 9.	18.50	Szukkajsz I. este	2018. szept. 23.	18.00
Rajs Hásónó I. reggel	2018. szept 10.	9.00	Szukkajsz I. reggel	2018. szept. 24.	9.30
Rajs Hásónó II. este	2018. szept 10.	18.00	Szukkajsz II este	2018. szept. 24.	18.00
Rajs Hásónó II. reggel	2018. szept 11.	9.00	Szukkajsz II. reggel	2018. szept. 25.	9.30
Sábász Súvó este	2018. szept 14.	18.00	Hajsánó Rábbó reggel	2018. szept.30.	7.30
Sábász Súvó reggel	2018. szept 15.	9.30	Smini Áceresz este	2018. szept. 30.	18.00
Erev Jajm Kippur reggel	2018. szept 18.	7.00	Smini Áceresz reggel	2018. okt. 1.	9.30
Erev Jajm Kippur Mincha	2018. szept 18.	13.00	Smini Áceresz Mázkir	2018. okt. 1.	
Kol Nidre	2018. szept 18.	18.32	Szimchász Tajró este	2018. okt. 1.	18.00
Jajm Kippur reggel	2018. szept 19.	9.30	Szimchász Tajró reggel	2018. okt. 2.	9.30
Jajm Kippur Mázkir	2018. szept 19.		Sábász Börésisz este	2018. okt. 5.	18.00
Jajm Kippur-i böjt vége	2018. szept 19.	19.34	Sábász Börésisz reggel	2018. okt. 6.	9.30

A nagyünnepi i.tentiszteletek a Dohány-templomban lesznek! • Templomjegyek a körzet irodájában válthatók!

Minden kedves testvérünknek békés, áldásos esztendőt kívánunk!!!!

לשנה טובה תכתבו

PESTI SÓLET

A DOHÁNY UTCAI KÖRZET HAVILAPJA WWW.DOHANY-ZSINAGOGA.HU

Dr. Frölich Róbert és Nádel Tamás köszöntője (2. oldal)
Yosef Amrani és Ács Tamás köszöntője (3. oldal)

Főrbabbink az ünnepekről (8-9. oldal)
Az 5778. zsinagógai év naptára (7. és 10. oldal)

לשנה טובה תכתבו

Kedves Barátaink!

בבקרית רועה עדרו מעביר צאנו תחת שבטוי
כן תעביר ותספר ותמנה ותפקד נפש כל ה

Miképp a pásztor vezérli nyáját, át-bocsátva őket botja alatt, Te úgy viszel át, számlálsz meg és veszel számba minden élő lelket. A nagyünnepi liturgia talán legszemléletesebb szavai ezek. Évről-évre elvonul minden teremtmény I.ten előtt. E napokban megítél bennünket, s mi, az ítélet szó hallatán megrendült lélekkel, a jövő titkaitól félve várjuk, hogy felemeli-e I.ten a botot, s átenged-e bennünket egy új, teljes esztendőre?

לבונו לבבות ביום דין

Vizsgálja a szíveket az Ítélet napján.

Feltételezzük, hogy I.ten, akárcsak az ember, másokban keresi a hibát, nem tart önvizsgálatot. Pedig az Ő útjai nem emberi utak, mércéje nem a mi mércénk. Ő e napokat saját maga vizsgálatával kezdi.

בנים אתם לה' אלוקים

Mi a fiai vagyunk.

Akárcsak minden szülő, I.ten szeretettel fordul felénk, s ha megtapasztaljuk is szigorát életünk egyes szakaszaiban, tudnunk kell, hogy szeretete nem múlik el.

Mikor vizsgálni kezdi a szíveket, először sajátját figyeli meg. Lehet, hogy bűneinkért büntetés járna, lehet, hogy felgerjedt az elmúlt esztendőben haragja. Érzi a haragot. S mikor mélyebben pillant szívébe, más, erősebb érzelemre figyel fel. Érzi, hogy szeret bennünket, hogy gyermekeinek javát és jobb életét kívánja. E soha el nem múló szeretet irgalomra sarkallja a mindenség Urát. E szeretet jegyében miénk a reménység, hogy felemelkedik a bot, az irgalom felülmúlja a haragot, s miénk lesz egy teljes esztendő.

היום הרת עולם

E napon született a világ. Rajs Hásónó az emberiség születésének napja, s mi ajándékot várunk. Tudjuk, hogy nem érdemeljük meg, tudjuk, hogy több bennünk a rossz, mégis bizakodunk. Mikor Jajm Kippur végeztével felharsan a sófár, hisszük és bízunk, hogy a

legnagyobb ajándékot kapjuk, amit csak I.ten adhat nekünk: egy teljes évnyi életet, lehetőséget, hogy jobbá váljunk, esélyt, hogy boldogok legyünk és azzá tegyünk másokat, bizonyosságot, hogy I.ten még mindig szereti gyermekeit.

Ezt a szeretetet, ezt a több ezer éves köteléket hívjuk segítségül, mikor kérjük: írjon be valamennyiönket a jó élet könyvébe!

Dr. Frölich Róbert
Főbb

2018-5779

Kedves Hittestvéreim!

Ismét eltelt egy esztendő. Az 5778-as zsinagógái év hozott örömet és bánatot egyaránt. Örömet, hiszen történtek körzetünkben házasságkötések, született gyermek. És bánat, hiszen többen is eltávoztak közülünk ebben az évben. Tagjaink száma idén is növekedett. Egyre többen érzik úgy, hogy i.tentiszteleteinken kívül is érdemes velünk lenni.

Kulturális Páholyunk egyre szélesedő programot kínál tagjainknak. Közösen vettünk részt Budapesten és Jeruzsálemben az „Élet Menetén”. Jól sikerült néhány napos közös pihenésünk Balatonfüreden.

Nagy ünnepeinket vacsorákkal és műsorokkal színesítettük. Széder esti és újévi vacsoránkon majd 200-an vettek részt.

Nemrég tartottuk meg a hagyományos lecsópártit és rendszeresek péntek esti vacsoráink és szombati ebédeink.

Szoros kapcsolatot ápolunk a Scheiber Sándor iskolával, amely ebben a tanévben is a Dohány Zsinagógában tartotta az évszáróját és az évnitőjét.

Péntek esti i.tentiszteleteinken és utána a kidduson rendszeresen részt vesz egy-egy iskolai osztály.

Rövidesen indul telefonos applikációnk, melynek segítségével majd sokkal gyorsabban értesülnek rendezvényeinkről, programjainkról.

Ünnepek után indul gyermek és ifjúsági programunk, minden korosztály számára szeretnénk vonzóvá tenni körzetünket, várunk mindenkit. Fentiekből is látszik, hogy a rendszeres imádkozáson kívül milyen színes és sokrétű a Dohány körzet élete. Szeretettel várjuk azokat is, akik eddig még nem jártak hozzánk, ha eljönnek, biztos jól fogják magukat érezni.

Bízom benne, hogy mindannyian beleszünk írva az „Élet Könyvébe” és mindenki jövőre is velünk lesz. Ennek reményében kívánok mindenkinek nagyon boldog új esztendőt. Lősonó Tajvo Tikuszevu!

Nádél Tamás
Dohány utcai körzet elnöke

I M A R E N D			
Hétköznapi: 7:30-kor kezdünk reggel (szeptember 2-től Jajm Kippurig 7:00-kor) , az esti ima időpontja 18:00 óra, helyszín a Talmud-Tórában. /Ebben a hónapban az imák kezdete kapcsán kérjük, figyelje az ünnepi imarendet, illetve a szeptemberi programot./ Az esti ima előtt fél órával, sakkkal, kártyával, kávéval és teával várjuk híveinket!			
Péntek esti ima: 18:00-kor a Dohány Templomban . Szombat reggeli ima a Dohány Templomban: Sachrisz: 9:30 Tóraolvasás: 10:00 Muszáf ima: kb. 10:45 Vasárnap reggeli ima: 8:00-kor, esti ima: 18:00-kor, mindkettő a Talmud Tórában.			
A péntek esti kiddust, illetve a szombat délutáni salesüdeszt szintén a Talmud-Tórában tartjuk.			
Sálesüdeszek kezdete a következő hetekben:			
szeptember 1.	19:00	szeptember 8.	19:00
szeptember 15.	18:45	szeptember 22.	18:30
szeptember 29.	18:15	október 6.	18:00

Szeged és Pest között pattogva

Színész, rendező, volt színidirektor Szegeden, most is a társulat tagja, a Fészek Klub alelnöke, közéleti ember, apa, amatőr teniszjátékos. Röviden így lehetne felsorolni, ki is Székelyi József. Kicsit kiegészíthető a felsorolás azzal is, hogy született pesti, a zsidó háromszögben gyerekeskedett. Megkerestük, beszélgettünk vele.

– Most éppen Pesten vagyok, berendezkedem az itteni bérelt lakásomban. Kicsit szaladgálásra sikeredett ez az év is, megállás nélkül pattogok Szeged és Budapest között. Azt szoktam mondani, hogy mindkét helyen itthon vagyok otthon. Most Pesten négy darabban próbálok,

játszom, míg Szegeden „csak” egyben, de mihelyst van időm, szaladok Szegedre, ahol ugyanígy vagyok Pesttel, azaz rövid idő után hiányozni kezd.

– *Pest, vagy Budapest? Mert úgy érzem folyamatosan két városról beszélt?*

– Valóban azt gondolom, hogy én egy tipikus pesti pasas vagyok. Olyannyira, hogy több éven át éltem Budán, de én akkor is azt mondtam, hogy én oda kirándulni járok. Gyermekeként, majd később színészként is ide, Pesthez, annak is a pesti Broadway részéhez kötődöm. Most is azért költöztem ide, mert nagyon jó dolog ugyanúgy, ugyanott élni, mint gyerekkoromban.

– *Pesten a Nemzetiben, majd a Madách Színházban játszott hosszú időn át, később az Arizona Színház tagja is volt. Mit jelentett akkoriban színésznek lenni?*

– Elsősorban rengeteg munkát. Volt olyan időszak, amikor február 28 napjából nekem 38 elő-

adásom volt. Ugyanakkor varázslatos éveket is jelentett, nagyszerű társulatot, jó barátokat, helyes közönséget. Ugyanakkor nekem azt is jelentette, hogy az előadásokra menet, vagy utána végigsétálhattam azon a környéken, ahol felnőttem. Fontos volt ez akkor és most is az.

– *Egy teljesen pesti ember mennyire tudja megszokni Szegedet?*

– Én nagyon szeretem azt a várost, annak lakóit, gondolkodását, a levegőjét, szóval mindent, ami nekem Szegedet jelenti. Nagy örömet jelentett, hogy lassan tizedik éve dolgozom és élek ebben a városban. Bár az is igaz, hogy amikor oda készülök és tudom, hogy főzni fogok, akkor bizony én elmegyek ide a Hunyadi térre, mert itt a legjobb a libamell, a ká-

poszta, meg minden. Ezt megértették a barátaim is Szegeden, hiszen tudták, nem vagyok képes, persze nem is akarom a gyermekkor emlényeit elhagyni. Talán azt is mondhatom, hogy szegediként tulajdonképpen most ezeket az éveket főzöm és élem újra.

– *Pesti és szegedi színész, pesti gyökerekkel, zsidó tudattal. Ez utóbbi mennyire fontos az életében?*

– Ez egy eltéphetetlen kapcsolat, amire büszke vagyok. Még akkor is, vagy akkor még inkább, amikor atrocitások is értek emiatt. Azt szoktam mondani, hogy engem kérem szépen nem lezsidóztak, hanem felzsidóztak. Úgy érzem, hogy a dac és az ironia nagyon fontos ennek a helyzetnek az elviseléséhez. Közel 20 éve tűnt fel először,

hogy a Dohány utcai zsinagóga környékén mennyi rendőrautó van. Erre ugyebár kétféle választ lehet adni. Egyfelől azt, hogy szörnyű az a helyzet, hogy a XX-XXI. század Magyarországon egy templomra, egy közösségre ennyire vigyázni kell. Másfelől viszont talán annak kell örülni, hogy ennyi hívő rendőr van Budapesten.

/Kende Péter; a Pesti Sóletben 10 éve megjelent írásával emlékeztünk Székelyi József-re./

NYEREMÉNYJÁTÉK

Előző számunkban a Zsidó Kulturális Fesztivál szervezőivel közösen játékokra invitáltuk Önöket. Bár azóta véget ért a Fesztivál, úgy illik, hogy közreadjuk a helyes megfejtéseket, illetve a nyertesek nevét is. Ezúttal is számtalan megfejtést kaptunk. Természetesen ezúttal is sokan választottak hibátlanul a kérdésekre. Viszont meglepetésre akadtak, akik az ajándéknak, a legkönnyebbnek gondolt (3.) kérdést hibázták el.

A nyertesek: Gyertyános András, Hegyi Tamás, Izsák Györgyné, Szende Györgyi, Szentgyörgyi Zsuzsa, Szentgyörgyi Róbert.

Kérdések/Válaszok:

1. Ki lesz az egyik sztárvendég a Budapest Bár idei koncertjén?
B. Palya Bea

2. Miként emlegetik Nógrádi Gergelyt?
C. Zsidó Pavarotti

3. Kinek volt a partnere Malek Andrea egy régi sorozatban?
B. Kulka János (Szomszédok)

4. Mikor és hol lépett fel legutóbb Magyarországon Avishai Cohen?
A. 2017-ben, a MÜPA-ban

5. Honnan ismeri egymást Takács Nikolas és Veres Mónika?
C. Kőbányai Zenei Stúdió

6. Hol kezdte szóló pályafutását Nyári Károly?
B. Hollandiában

Rekordszámban özönlenek a turisták Izraelbe

Annak ellenére, hogy az elmúlt hónapokban folyamatos a gázai katonai konfliktus, mégis rekordszámú turista érkezett idén Izraelbe. A háborús fenyegetés nem érdekli a turistákat, 2017 első hét hónapjához viszonyítva 17, míg a két évvel ezelőthöz képest 46%-kal nőtt az Izraelbe érkező turisták száma az illetékes minisztérium közlése szerint. Eddig 2,4 millióan érkeztek Izraelbe.

– Hónapról hónapra dőlnek meg a rekordjaink, nem volt ez másként júliusban sem, a turizmus jelenleg is komoly szerepet tölt be az izraeli nemzetgazdaságban és a munkaerőpiacon – nyilatkozta Járiv Levin turisztikai miniszter. Talán mondani sem kell, legnépszerűbb helyek továbbra is szent város, Jeruzsálem; a színes és mindig nyüzsgő Tel-Aviv, a vízi lebegéssel (is) élményt adó Holt-tenger és a Genezareti-tó voltak idén is. Ahogyan hosszú évek óta és a látogatók legtöbbjé az Egyesült Államokból érkezett. Izrael turisztikai bevételei júliusban elérte a 436 millió dollárt.

Az Izraelbe látogató magyar turisták számára két fontos újdonság a repüléssel kapcsolatban. Október 15-től véget ér a „félfapados” időszak, s az igényekre reagálva megszűnik az UP márka, és Budapesten is visszaáll a hagyományos, teljes szolgáltatást nyújtó EL AL üzemelés. Bevezetik a fedélzeti ellátást és a repülőgépek átalakítása után lesz wifi, business osztály és sok más lehetőség. A turisták háromfajta jegy közül választhatnak: LITE, CLASSIC és FLEX. November 9-től a Wizz Air is indít heti két járatot (hétfőn és pénteken) Budapestről Eilatba. Így a téli időszakban már nem csak a Ryanair-rel juthatunk el a legdélibb izraeli városba.

Pesti Sólet menü a BZSH Kóserkonyha receptjei alapján

Húsleves maceszgombóccal

Hozzávalók 10 főre: 2 kg marhahús, 0,5 kg marhacsont, 0,6 kg sárgarépa, 0,3 kg gyökér, 0,3 kg zeller, 0,03 kg fokhagyma, 1 fej vöröshagyma, só, egész bors, szerecsendió
Maceszgombóchoz: 0,15 kg tört pászka, 0,08 kg libazsír, 5 db tojás, só, bors, őrölt gyömbér

Elkészítés: A hozzávalókat megtisztítjuk, és feltesszük főni. A maceszgombóchoz összegyűrjük az alapanyagokat, hogy homogén masszát kapjunk. Egy órát állni hagyjuk, majd golflabda nagyságú gombócokat formálunk belőle. Sóval, borssal, gyömbérrel fűszerezett, forrásban lévő vízben kifőzzük. Húslevesben tálalva fogyasztjuk.

Sörben főtt marha

Hozzávalók: 1 kg marhalábszár, 2 nagy fej hagyma, 3 ek libazsír, 0,5 l sör, 1 ek őrölt kömény, 2 ek édes nemes paprika, 1 ek cukor, 3 babérlevél, 4 gerezd fokhagyma, 2 szál fehérrépa lereselve, 2 szál sárgarépa lereselve, izlés szerint só, bors

Elkészítés: A hagymát apró darabokra vágjuk, sózzuk, majd zsíron megpirítjuk. Hozzáadjuk a cukrot, egy kis ideig hagyjuk, hogy karamellizálódjon. Lehúzzuk a tűzről, és hozzákeverjük a paprikát, s rögtön utána a korábban már felkockázott húst. Visszatesszük a tűzre, picit megpirítjuk a húst. Rászórjuk a babérlevelet, és a köményt, amit elkeverünk. Ezután öntjük fel a sör felével. Belereszeljük a répákat, és lefedve kicsi lángon főzzük. Néha megkeverjük, míg a sört folyamatosan pótoljuk. Amikor már szinte elkészült, azaz a hús puha, de még nem esik szét, akkor sózzuk, borsozzuk. Héjában sült krumplival tálaljuk. A szafthoz persze előkerülhet a kenyér is.

Lékoh (mézes sütemény)

Hozzávalók: 0,5 kg liszt, 0,5 kg cukor, 4 evőkanál méz, 1 dl étolaj, 4 tojás, 1 kávéskanál szóda bikarbóna, 1 marék mazsola, 1 marék dió

Elkészítés: A cukrot világosbarnára megpörköljük, nagyon vigyázva, hogy oda ne égjen, aztán belecsorgatjuk a mézet és az olajat, jól elkeverjük, behintjük a lisztet, és eldolgozzuk. Felütjük a tojásokat, és a sárgáját finoman belekeverjük a masszába, hozzáadjuk a szóda bikarbónát, a megmosott és megáztatott mazsolát. A tojások keményre felvert habját is lágyan belekeverjük a masszába. A tepsi jól kiolajozzuk, beletöltjük a masszát, egyenletesre elsimítjuk, és a tetejét a darabos dióval meghintjük. Lassan világosra megsütjük.

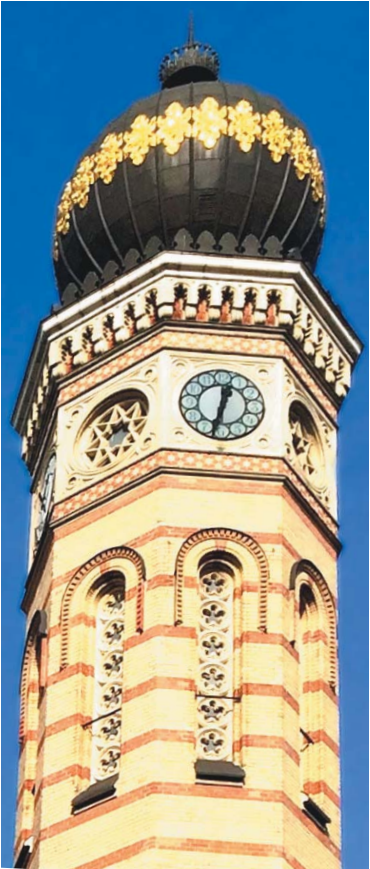
Jó étvágyat kívánunk!

Rosh Hashana köszöntő

Ahogy az új zsidó évet fogadjuk (חש"ט), reménnyel és imádsággal tekintünk az együttműködés, a barátság, a zsidó egység, valamint a népek és az emberek közötti megértés jövőjére. Ez egyben a személyes gondolatok és imák ideje a szeretteink, családunk, barátaink, szomszédaink számára. Hozzon az új év egészséget, boldogságot és sikereket közösségi és egyéni törekvéseinkben!

A Rosh Hashana, az újév és a Yom Kippur közötti napok a bűnbánat és a lélekkeresés napjai, amikor közel kerülünk lelkiismeretünkhöz, értékeinkhez és hitünkhöz. Tekintsünk vissza büszkén az elmúlt évre, a kihívásokra amelyeknek megfeleltünk, ugyanakkor legyünk őszinték magunkhoz a saját hiányosságainkkal kapcsolatban, és elkötelezték abban, hogy az elkövetkező évben újra megpróbáljuk.

A most véget érő év folyamán Izrael és a zsidó világ Izrael függetlenségének 70. jubileumi évének kezdetét jegyezte. Ez az ünnep, ez a kronológiai mérföldkő nem csupán izraeli vagy zsidó ünnep, hanem fontos mérföldkő a nemzet-

közi közösség számára is, hiszen Izrael nemcsak függetlenséget, legitimitást szerzett, hanem régiójában és azon túl is valósággá vált. Izrael lett a zsidó élet központja és az innováció, a kreativitás, a leleményesség forrása az egész világ számára.

Az új év magyar mérföldkőnek is számít: 30 év telt el a rendszerváltás és a demokratikus átmenet, valamint a két ország közötti diplomáciai kapcsolatok újrafelvétele óta. Az elmúlt év a két ország közötti kétoldalú kapcsolatok fejlesztésének és fejlődésének éve volt, a következő év pedig ugyanolyan fontosnak és gyümölcsözőnek ígérkezik, mint az előző.

Rosh Hashana egy új év születését szimbolizálja. Imádságaival, álmaival, kívánságaival és vágyaival utat mutat a történelem, valamint a zsidó élet és civilizáció generációi által ránk hagyott, értékünkhöz, a zsidó egységhez, a kölcsönös felelősséghez elkötelezett munkánk és életünk számára. Nézzünk szembe az élet kihívásaival közösen és egyénileg, legyünk hűek értékeinkhez és a lelkünkhöz, legyünk továbbra is fény nem csak a nemzet, hanem saját magunk számára is.

Yossi Amrani
Izrael Állam nagykövete

Tisztelt Ünneplők!

A közelgő 5779. zsinagógai év mindannyiunkat arra készítet, hogy megállva egy pillanatra a minden napok rohanásában értékeljük a mögöttünk hagyott év eseményeit. Vajon megtettünk-e mindent, amit egy évvel ezelőtt megfogadtunk? Segítettünk-e azon, aki arra rászorult? Tettünk-e jót a közösségünkért, amelyhez tartozunk? Az önmagunknak feltett kérdésekre a választ csak mi magunk tudjuk.

A Dohány körzet tagjaként számos közösségi élményben volt részem. Múzeumi látogatás, színházi előadások, a Kulturális Páholy rendezvényei, szervezett külföldi utak, kirándulások tették emlékezetessé az 5778. esztendőt. Történetek szomorú és kevésbé pozitív események is. Elvesztettünk jó barátokat, akik évtizedek óta velünk voltak. Személyeskedésig fajuló vitákat folytattunk a BZSH megújulásáról, a neológia jelenéről és jövőjéről. E vitákban időnként személyes érdekek és indulatok feszültek egymásnak ahelyett, hogy a higgadság és a segítő, pozitív gondolkodás jellemezte volna a résztvevő feleket.

Ugyanakkor büszkék lehetünk arra, hogy dinamikusan nőtt a Dohány utcai zsinagóga turisztikai, idegenforgalmi bevétele, amely elsősorban a jó szervezésnek és nem utolsó sorban a színvonalas és következetes pr-marketing tevékenységnek köszönhető. Megkezdődött és ütemesen halad Budapest egyik

legszebb, de évtizedek óta használaton kívüli zsinagógájának, az Otto Wagner által tervezett Rumbach Sebestyén utcai zsinagógának a felújítása. Immáron 21. alkalommal rendeztük meg a méltán nemzetközi hírű Zsidó Kulturális Fesztivált. Mit kívánhatunk magunknak és egymásnak az 5779. zsinagógai évre?

Adjon a Teremtő lehetőséget, hogy hibáinkat helyre hozhassuk. Adjon jó egészséget családtagjainknak, barátainknak, ismerőseinknek. Legyen végre békesség a lelkekben, a szívekben.

Kívánom, hogy így legyen!

Ács Tamás
BZSH elnök

Dr. Frölich Róbert rovata

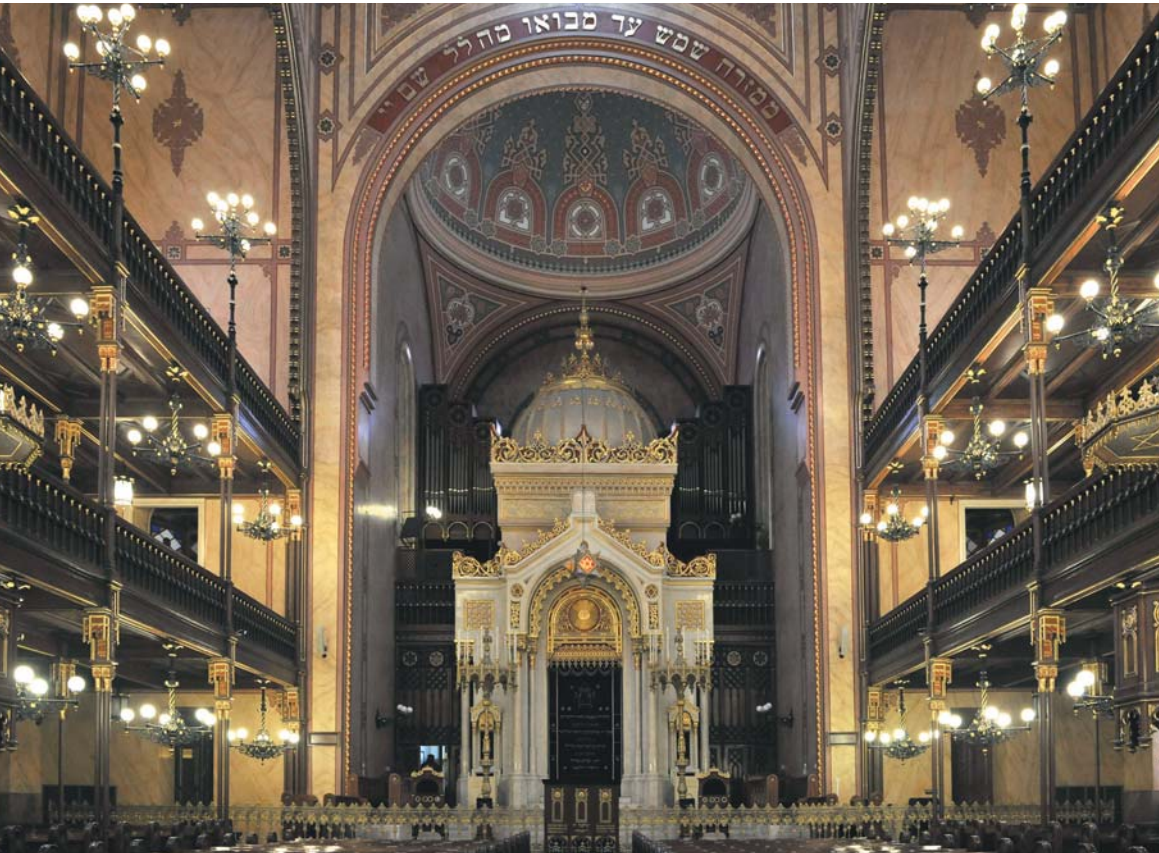
MIBEN MÁS, MIBEN KÜLÖNBÖZIK A NEOLÓGIA MÁS IRÁNYZATOKTÓL?

Fentiekből világosan kitűnik, hogy a neológia unikális, csak a magyarországi zsidóságra jellemző mozgalom. Eltérően az orthodox közösségektől, nem kizárólagosan rabbinikus vezetés alatt áll, és nem követeli meg tagjaitól a szigorú vallásosságot, de a közösség maga ugyanakkor ragaszkodik a szabályok megtartásához. A neológia liberálisabb és nyitottabb, mint az orthodoxia. A rabbik autoritása saját közösségükre terjed ki, noha döntvényeik nem szükségszerűen egyeznek meg neológ kollégáik véleményével, de autentikusak, s haláchikus vita esetén a rabbik végül konszenzusra jutnak, nem szakítanak a haláchát más logika mentén értelmező társaikkal. Nem utasítják el más, nem neológ, de vallásos körökben mértékadó rabbik véleményét sem. Nincs központi irányítás, csupán a törvény és a hagyomány által megszabott irányvonal. A halácha alkalmazásában lehetőség szerint megengedőek, nem veszik körül a Tórát újabb és újabb tilalomfákkal. Ugyanakkor a rabbik kizárólagos joga, hogy mely döntvényeket, milyen irányvonalat fogadnak el és tartanak célravezetőnek, a neológia keretein belül. E kizárólagosságnak csupán a Törvény szab határt.

A rituálét, az i.tentiszteleteket a neológia az orthodoxiával megegyező módon tartja meg, de nagy hangsúlyt fektet a templomon kívüli életre. Nem csupán a rabbinikus irodalom tanulmányozására valónak tartja a közösséget, pezsgő kulturális életet teremt a templomi közösség számára. A zsinagógán kívüli életben a rabbi mintegy ellenőrző szerepet tölt be, a közösség világi vezetése civil kezekben van.

KIK IS VAGYUNK MI? IV. rész

Változó világunkban a vallásban is szükség van sorvezetőre. Érdemes tudni, kik vagyunk, mik vagyunk. Miként arról is érdemes beszélni, hol a határ az adott kornak megfelelőni vágyó újítás és a tradíciók kötelező megőrzése között. Ezekre a kérdésekre és még sok egyébre igyekszünk válaszolni ezen az oldalon immár negyedszer, amely egyúttal sorozat befejezése is. A korábbi részeket a Pesti Sólet korábbi számaiban; a Dohány zsinagóga honlapján, a Pesti Sólet fül alatt találják meg; illetve a honlapon egyben, az egész cikket is.

A közösség kettős vezetés alatt áll, a két vezető egymás mellett és nem egymás fölött szolgál. Világa sokszínű, a nemzsidó világot a halácha engedélyezte kereteken belül elfogadja és integrálódik abba. Fontosnak tartja a világi műveltséget, tagjai az élet minden területén ott vannak. Állást foglal a többségi társadalmat foglalkoztató kérdésekben, az állam és más civil szervezetek előtt képviseli a zsidóság érdekeit. Intézményeket tart fenn, mely nyitott nem zsidó társaink előtt is. Szociális és oktatási hálót épített ki, társadalmi és kulturális szervezeteket hozott létre. A konzervatívoktól eltérően ma nem foglalkozik sem teológiai, sem pedig eszkatológiai kérdésekkel, filozófiája a földi élet köré fűződik. Templomaiban nem ad aktív szerepet a nőknek a rituálékban, világosan elkülöníti a nemeiket az i.tentisztelet alatt. A vallási

sokszínűséget nem fogadja el, e tekintetben uniformizál. A rabbik közössége, a Rabbitestület nem fogalmaz meg direktívákat. A törai tilalmakat nem igyekeznek feloldani, még akkor sem, ha (az egyébként precedensjog alapú) zsidó jog ezt lehetővé tenné. A neológia használ ugyan magyar fordítású imakönyvet, de az ima nyelve csak és kizárólag a héber. Megszólaltatja az orgonát, ám megkeresi a halácha azon pontjait, mely megengedhetővé teszi azt. Végképp távol esik a neológia a reformtól. Ideológiájukban szinte nem találhatunk közös elemeket. A neológia nem fogadja el a nemi emancipációt, sem a vegyes- vagy azonos nemű házasságot. Továbbra is maternális alapon tartja számon a zsidó származást. Az egyén vallásgyakorlását éppúgy kívánatosnak tartja, mint a közösségét. Az „ország törvénye” nem

negligálja ellentmondás esetén a vallási törvényeket. A vallás megújulása a hagyományok megtartása mellett történik. Mint látjuk, a neológia nem illeszthető be egyik világszerte elterjedt irányzatba sem. Egyedisége abból áll, hogy a kezdeti reformtörökvéseket ötvözte az orthodox világképpel. Nem szakított a vallási háttérrel biztosító haláchikus fundamentumokkal, megmaradt ideológiájában tradicionálisnak, ugyanakkor teret engedett a modernitásnak; világi szervezeteiben éppúgy mint az egyének életében, integrálódott a nemzsidó közegbe. Templomaiban orthodox, ám a prédikációkban, írásmagyarázatokban, írott tanulmányaiban gondolatisága a XXI. század világát tárja elé. Vallja, hogy az eltávolodottakat közel kell hozni, de e közelítést nem a halácha félre-sóprásával kívánja elérni.

Várkonyi Tibor

Adolf és Józsi, a két nagyapa

Nagy múltja nem volt nálunk a családkutatásnak, nem is lett volna miből, hiszen a dédnagyszülők tovatűntek. Nevüket se ismertük. Ám a közvetlen nagyszülők, anyaiak és atyaiak jelen voltak, annál is inkább, hogy a nagy vallási ünnepek, Rajs Hásónó és a Jajm Kippur megemlékezésében meghatározó szerepük volt.

Náluk találkoztunk, ott töltöttük a nap javarészét. A véletlen hozta úgy, hogy földrajzilag is egy környéken laktunk néhány háztömbnyire egymástól, a budapesti VII. kerületben, a kispolgári zsidóság negyedében, a Kertész utca és a Hársfa utca tájékán. Abban is a véletlennek volt nagy szerepe, hogy az újévi összejövetel zömét az anyai oldalon töltöttük, az Engesztelő napit pedig az apain. Két eltérő jellegű familia. A Kertész utcaiak mondhatni svábok, németül beszélők, a Hársfa utcaiak meg „paraszt zsidók” csak a magyart értették, azt is eltérő tájszólással, mert vándorokként járták az országot. Ahány gyerek annyi kiejtés, édesapám például salgótarjáni. Ugyancsak különlegesség, hogy a „svábok” kevésbé ismerték a hébert, az imádkozásul is dőcögös, míg a „parasztok” szorgalmasan és hittel davenoltak. Anyai nagyapám eredetileg péksegéd volt, visszavonultan otthon,

benn az egyetlen közös szobában bújt a turfot, a löverseny újságot pénze, nem volt, nem fogadott csak tippelt, szurkolt kedvenc paripáinak, és ha győztek, boldogság töltötte el. Akárcsak édesapám. vele kettesben bújták a szaklapot, csak úgy szórakozásként. Nagymama mozgásképtelen volt, kora tavasztól késő őszig székén ült künn az udvaron. S ha az „igazi sváb” szomszédasszony, Frau Lutz, a hentes felesége éppen ráért, hát jól kipletykálták magukat. Adolf nagypapa, a rokkant esztergályos hozzáunk járt, a három fiú unokához. Szerencsétlenség érte, arcát fölhasította egy kiröppent fémforgács, furcsán beszélt, két öcsémet is átkeresztelte. Gyuriból Jancsi lett, Gabiból meg Matyi, ezt könnyebben ejtette ki. De valójában ő volt az igazi zsidó. Mélyen hívő vallásos, egyetlen péntek estét se szalasztott el, hogy kilenc más férfi társával együtt ne alakították volna ki a „minjét”, a felnőttek közösen imádkozó együttesét, kívülről fújták a kenyéradást is. Annyiban is hű volt a vallásához, hogy volt hófehérré mosott, kivasalt kitilje, talisza, úgy foglalta el a helyét az imádkozó férfiak között,

ahogyan illik. S persze volt imakönyve, ő is olvasta a hébert, ha mindent nem értett is, a lényegét igen. A nagy ünnepeken a zsinagógákban pénzért kellett kiváltani az egész napra szóló ülőhelyeket, nem csekély összegért, ezért a kevésbé tehetősek alkalmi imaházakban bérelték megszokott imahelyeiket, mert nagypapa akkor már özvegyen a Kertész utcában lakott, és a mi zsidó elemi iskolánk a Wesselényi utca sarkán emelkedett, ott volt az ő bérelt imahelye is. Jajm Kippurkor több, kisebb-nagyobb szünet szakította meg az ájtatosságot, a harmadik emeleti tornateremben, bordás falak szomszédságában állították föl az alkalmi frigyszekrényt és a szünetelő ájtatoskodók az iskola udvarán fogadhatták közeli rokonaikat, köztük édesapámat, aki maga is ünnepelt, magával hozta fiait. Mi, a három „férfi ember”, édesapánk, Gyuri öcsém, aki, okosságát illetően a familia legígéretesebb tagja volt, Gabi öcsém, még jóval innen a Bar Micván, fölkerelkedtünk, hogy iskolánk udvarában meglátogassuk az egyetlen igaz zsidó nagypapánkat. Nagyjából ismertük az időpontot,

mikor van pihenésnyi szünet az imádság szakadatlan rendjében. Még előtte érkeztünk meg, nehogy percet is veszítsünk, amire nagyapa lebotor-kál a magas emeletről. Tudta ő is, jövőnk, ezek a fél órák, háromnegyed órák az ő rendjében is szerepeltek, mint bensőséges találkozók. Fontosak voltak ezek az ünnepi beszélgetések, még akkor is, ha öregapánk a család aktív része volt, minden nap találkoztunk, vagy ő jött hozzánk, nem vendégségbe, hiszen otthon volt, még ha önállóan lakott is, vagy mi mentünk hozzá történeteket hallgatni, magam zenében gyönyörködni.

Tényleg meghitt percek voltak ezek, annak ellenére, hogy mi, atyánk és gyermekei „elfajult” zsidók voltunk is, amúgy hétköznapiasan a vallási áhítat nem lett szerves része életünknek. Ez a három nap, Rajs Hásónó, és Jajm Kippur azonban kiemelt ünnep volt, meghitt találko-

zás négy férfiember között, akiket mégis közös szellemi örökség kötött össze. Röpiáltak a percek, de jó volt együtt lenni, és napközben nem is egyszer. Szálltak az évek, már a gonoszok is, de ezt a csodás három napot már előre számon tartottuk. Nem csak mi, más zsidó családok is, hiszen láttuk, tapasztaltuk, imádkozó öregapákhoz más rokonok is eljöttek. Ilyenkor, a nagy ünnepek napjaiban visszatér bennem egykori iskolám udvara, ahol nagyapa, apánk, két öcsém és én átéltük a csodálatos ünnepi együttlét perceit.

/Tibi bácsi a héten gyengélkedett, majd kórházba került, de előtte még elküldte a cikkből már elkészült részt, melyben még nem jutott el Józsi nagypapáig. Reméljük jövőre róla is olvashatunk – A szerk./

Tibi bácsi, a Dohány körzet hívei, a Pesti Sólet olvasói, s a magam nevében is kívánok mielőbbi jobbulást!

Az itáliai zsidóság emlékeinek magyar megőrzője

A festői Toscana egyik legszebb városa Siena, turisták tízezrei rohamozzák nap, mint nap. Nem messze az egyik fő attrakciónak számító Piazza del Campotól található a zsinagóga, a Sinagoga di Siena. Ami egyrészt azért is érdekes, mert az itteni Toszkána egyik legrégebbi zsidó közössége, az első írásos emlék a XIII. század első feléből származik (a magyarországi tatárjárás előttről), másrészt mert a zsinagógának, illetve az ott őrzött tárgyaknak pici magyar vonatkozása van. Sőt, nemcsak magyar, de kifejezetten Dohány utcai.

A zsinagógába csak vezetéssel lehet bejutni, turistaszезzonban minden órában kétszer, negyedkor és háromnegyedkor indul a túra. Érdeemes kívánni. Kalauzunk, a lelkes, önkéntes Anna, arra a hírre, hogy Magyarországról jöttünk, rögtön elmondja, az itáliai zsidók múltjáról sokat egy magyarországi kutató jóvoltából tudnak, és a sienai zsinagóga és környéke régebbi képét is csak az ő harmincas éveiben készített fotói alapján tudják felidézni. Sőt, van olyan sienai kegytárgyról készült fotója, amely már rég nincs meg, így a múzeumlátogatóknak csak az egykori fotókat tudják megmutatni. A fotók eredetije Pesten, a Zsidó Múzeumban találhatóak – teszi hozzá. Készítője Munkácsi Ernő.

A pesti Munkácsi Ernő élete önmagában is felettébb izgalmas. Jogász, ügyvéd, aki a pesti izraelita hitközség jogi vezetőjeként dolgozott sokáig. Ilyen minőségében vett részt a múzeum újjászervezésében, amelynek egy időben az ügyvezető igazgatója is volt (Később a zsidó tanács tagja lett, a háború után perbe fogták, s ugyan később felmentették, de az eljárás nagyon megviselte az egészségét, s hamarosan, igen fiatalon, 54 éves korában, meg is halt. Munkácsi volt az egyik első – Lévai Jenő mellett –, aki a soá után publikálta az úgynevezett Auschwitz jegyzőkönyvet, amely a magyar zsidók közelgő végzetére figyelmeztetett. A holocaust dokumentumait összegyűjtő műve máig alapvető forrása a kutatásoknak, a címe: Hogyan történt: - Adatok és okmányok a magyar zsidóság tragédiájához.) Munkácsi nem csak jogász és hitközségi vezető volt, hanem nagyon komoly művészeti kutatómunkát is végzett – nyilván ez is inspirálta arra, hogy részt vegyen a pesti múzeum szervezésében, vezetésében. Az 1930-as években több itáliai település zsidó emlékeit megőrökítette fotóin, s ebből a gyűjteményéből a harmincas évek második felében kiállítása is nyílt,

„Az olasz zsidóság egyházművészeti emlékei” címen. (A képek most az interneten, a Magyar Zsidó Levéltár gyűjteményében egy kattintással megtekinthetők: <https://tinyurl.com/y82a7295> Kötete, amelyben a miniatűrművészet Itália könyvtáraiban, héber kódexek címen jelent meg, komoly visszhangot vert, máig idézett munka. Egy korabeli kritikusa a német nyelven megjelent a nápolyi zsidók történetét bemutató kötetét a Libanon című folyóiratban így méltatta: „Munkácsi könyvének tárgya ezúttal is régi, kedves területe, azt mondhatnánk, központi területe: az olasz zsidóság, amely köré eddigi munkái közül a Római napló, a Livornói régiségek és Miniatűrművészet Itália könyvtáraiban című

könyve épül fel. (...) Munkácsi könyve elhozta hozzánk a régi olasz zsidóság kultúremlékeit, nemcsak szavakban, hanem számokban, szebbnél-szebb képben. Azonban a régi sírkövek, elhagyott gettók, keresztény templomokká alakított ősrégi zsinagógák, melyekhez széleskörű tudományos felkészültséggel és a tárgy iránt való őszinte, rajongó szeretettel sikerült eljutnia olaszországi tanulmányútjai folyamán, maguk is egy nagy épület kövei. Ezekből építette fel azt a harmonikus egészet, mely munkája során a legélesebb vonalakban kristályosodik ki előttünk: a régi olasz zsidó kultúra szintetikus képét.” (Katzburg Ilona, Libanon 1940. 2.szám) Munkácsi nemcsak gyűjtötte a fotókat, könyveket, tanulmányokat

írt, kiállítást szervezett az anyagból, de előadásokon is népszerűsítette a számára oly fontos itáliai zsidó élet történetét. Az Újság 1934. március 29-i száma arról tudósít, hogy az OMIKE, az Országos Magyar Izraelita Kultúrélet kulturális otthonában tartott előadást, amelyet vetített képekkel illusztrált, s melyben ismertette az olasz zsidó templomi művészetet. Egy, a Pesti Hírlapban megjelent beszámolóból pedig az derül ki, hogy különben is kapcsolatot tartott az olasz zsidó kulturális élet képviselőivel, akik az olaszországi zsidó emlékekről ajánlottak fel a pesti múzeumnak egy jelentős fénykép-kollekciót éppen az ő bátorítására. Annyi a sienai zsinagógában mindenestre kiderül a látogatónak, hogy Munkácsi fotói, gyűjteményei nagy becsben állnak és alapvető forrásnak számítanak. Annál is inkább, mert itt gyakorlatilag nem maradt meg semmilyen emlék erről a korról. (Miközben a levéltárban a kora középkortól kezdve számtalan dokumentumot őriznek a zsidósággal kapcsolatban.) A Munkácsi képen szereplő „Elijahú széke a sienai zsinagógában” ma is látható, de mint megtudtuk, a „reneszánsz-kori előimádkozói emelvény” – csak ezen a pesti Zsidó Múzeumban őrzött fotón maradt meg. A múzeum igazgatója, Toronyi Zsuzsanna, meg is említi egy Munkácsi itáliai fotóiról szóló írásában, hogy „Történelmi emlékeket néha nem ott kell keresni, ahol logikusan lenniük kellene, hanem meglepő helyeken bukkanhatunk kincsekre.” Hozzátette, „Munkácsi kutatásai során amatőr fotósként végigfényképezte az itáliai zsidó emlékeket Anconában, Ferrarában, Firenzében, Livornóban, Padovában, Rómában, Rovigoban, Sienában és Velencében.” Az mindenestre biztos, hogy a sienai zsinagógában, a sienai zsidók történetét bemutató kis kiállításon nagy becsben tartják a Dohány utcai múzeum egykori vezetőjét, Munkácsi Ernőt.

A DOHÁNY KÖRZET SZEPTEMBERI PROGRAMJA

Szeptember 1.	Reggeli ima a Dohányban 9:30
Esti ima és sálesüdesz a Talmud-Tórában 19:00
Szeptember 2.	Első szlichajsz a Talmud-Tórában 7:00
Erev Jajm Kippurig minden hétköznapi reggeli ima kezdete 7:00
Szeptember 7.	Esti ima a Dohányban 18:00, utána Kiddus a Talmud-Tórában
Szeptember 8.	Reggeli ima a Dohányban 9:30
Esti ima és sálesüdesz a Talmud-Tórában 19:00
Szeptember 9.	Rajs Hásónó első este, 18:50 a Dohányban
Szeptember 10.	Rajs Hásónó első nap, reggeli ima 9:00, esti ima 18:00 a Dohányban
Szeptember 11.	Rajs Hásónó második nap, reggeli ima 9:00, esti ima 18:00 a Dohányban
Szeptember 12.	Cajm Gödáljód, Gedálja böjtje, félnapos böjt, kezdete: 4:43, vége: 19:27
Szeptember 14.	Esti ima a Dohányban 18:00, utána Kiddus a Talmud-Tórában
Szeptember 15.	Reggeli ima a Dohányban 9:30
Esti ima és sálesüdesz a Talmud-Tórában 18:45
Szeptember 16.	Király Miklós és vendégei a Goldmark-teremben 17:00
Esti ima a koncert után.

Szeptember 18.	Erev Jajm Kippur, délutáni ima 13:00
Kol Nidré 18:32 a Dohányban
Szeptember 19.	Jajm Kippur, 9:30 MÁZKIR, böjt vége 19:34
Szeptember 21.	Esti ima a Dohányban 18:00, utána Kiddus a Talmud-Tórában
Szeptember 22.	<u>Sábász Sívó</u> , reggeli ima a Dohányban 9:30
Esti ima és sálesüdesz a Talmud-Tórában 18:30
Szeptember 23.	<u>Szukkajsz első este</u> , esti ima a Dohányban 18:00
Szeptember 24.	Szukkajsz első nap, reggeli ima 9:30
Esti ima 18:00 a Dohányban
Szeptember 25.	Szukkajsz második nap, reggeli ima 9:30, esti ima 18:00 a Dohányban
Szeptember 28.	Esti ima a Dohányban 18:00, utána Kiddus a Talmud-Tórában
Szeptember 29.	Reggeli ima a Dohányban 9:30;
Esti ima és sálesüdesz a Talmud-Tórában 18:15
Szeptember 30.	Hajsánó Rábó, reggeli ima 7:30, este Smíni Áceresz 18:00 a Dohányban
Október 1.	<u>Smíni Áceresz</u> , reggeli ima 9:30
Este Szimchász Tajró 18:00 a Dohányban
Október 2.	Szimchász Tajró, reggeli ima 9:30, esti ima 18:00 a Dohányban
Október 5.	Esti ima a Dohányban 18:00, utána Kiddus a Talmud-Tórában
Október 6.	<u>Sábász Börésisz</u> ,
Reggeli ima a Dohányban 9:30
Esti ima és sálesüdesz a Talmud-Tórában 18:00

A Dohány Zsinagóga Alapítvány Kulturális Páholya bemutatja

2018. szeptember 16-án 17 órai kezdettel, a Goldmark-teremben
Király Miklós és vendégei című előadását, ahol **Klasszikus imák és modern dallamok csendülnek fel.**

	Előadók
Király Miklós	Dohány utcai Zsinagóga kórusának tagja, operaénekes
Denk Viktória	Operaénekes
Rudas Dániel	Dohány utcai Zsinagóga Kántora
Neumark Zoltán	Zongoraművész

Az előadás regisztráció köteles.
Regisztrálni az ismert telefonszámon vagy email címen lehet.
Fülöp Ildikó 06305394683/ fulopvildi@gmail.com

Köszönetnyilvánítás!

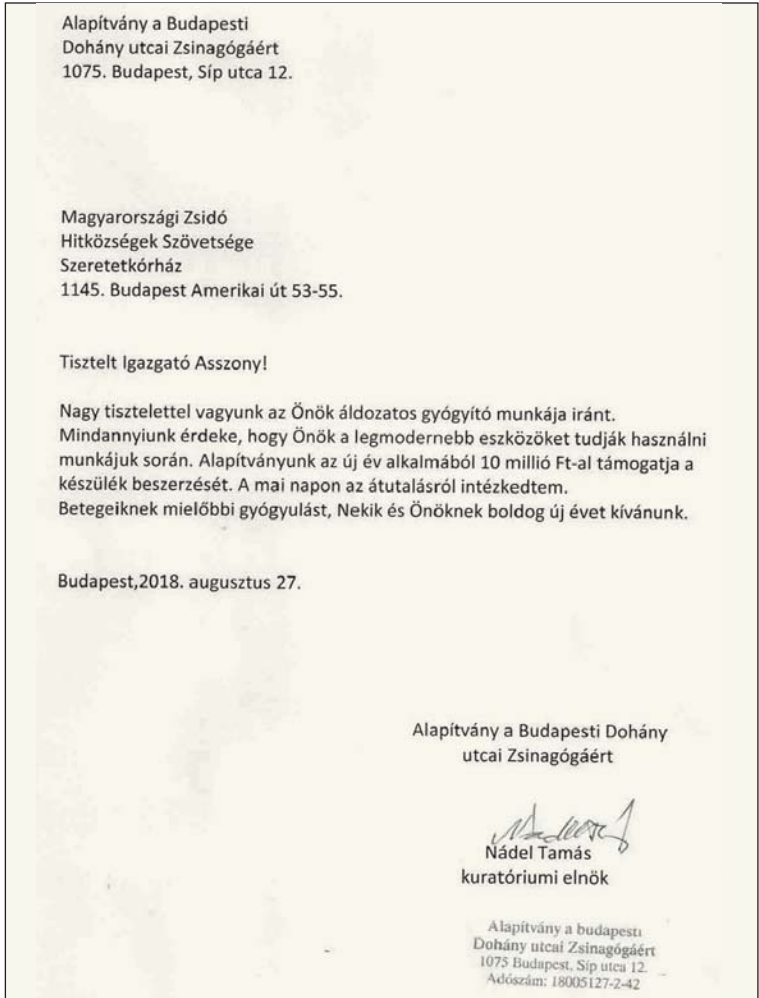
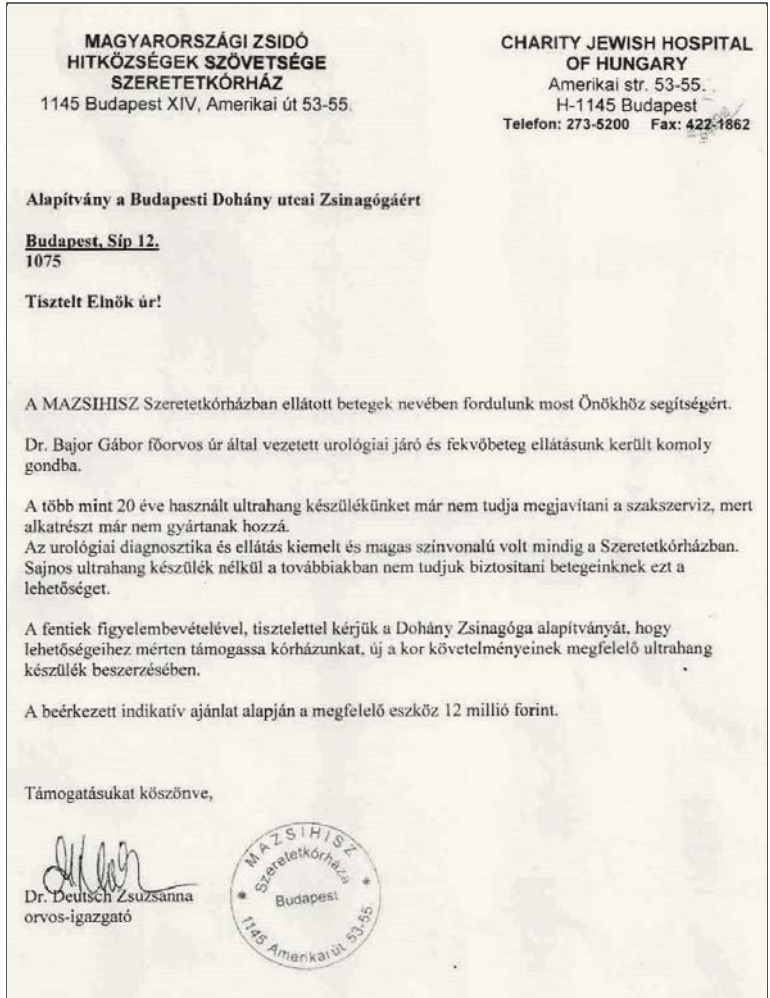
Szeretnénk megköszönni a MAZSIHISZ-nek, a BZSH-nak, és egyéni adományozóinknak az elmúlt Zsinagógai évi segítségüket. A Pesti Sólet ezen oldalán is láthatják, mire használjuk a támogatásukat. Továbbra is várjuk adományait, hogy mi is adhassunk.

Alapítvány a Budapesti Dohány utcai Zsinagógáért

Kedves Szülők!

Egy új, bő kétórás programot ajánlunk nektek, melyben gyermekeitek kalandos eseményeken vehetnek részt a Dohány utcai zsinagóga környékén, és az izgalmas történelmi zsidónegyedben. Első alkalommal **október 7-én, vasárnap 10-kor** találkozunk a **Dohány utcai zsinagóga előtti** bejáratnál. A minitúra szervezői, vezetői: Klein Judit és Wajnberger Viki, két lauderes pedagógus. Meqlévő csoportunkhoz, elsősorban nagy óvodás, és kisiskolás gyermekek jelentkezését várjuk.

Érdeklődni:
kleinjudit@lauder.hu, és wajnbergerv@lauder.hu
email címen tudtok.

Taslech, a közép-keleteurópai újévi hagyomány

Rajs Hásónó délutánján szokás az ünnepi asztalon maradt barchesz morzsákat összegyűjteni, és azokkal elmenni egy folyó partjára, ahol Micha próféta könyvének utolsó verseit elmondva („...dobj be vétkeinket a hullámok közé...”), azokat a vízbe szórjuk.

A jellegzetes zsidó újévi aktusra már 1906-ban Juhász Gyula is felfigyelt, a máramarosi zsidókat látva, s A kis Tisza hídján című versében meg is örökített egy taslecho.

„A hídon bús, kaftános raj mozog, Ünnepi estén itt imádkozók, Monoton dallam zsong a víz felett, Kopottan, fázón ünnepel Kelet.”

A szokást nem említi sem a Biblia, sem a Sulchan Aruch, de valószínűleg a magyarázat egyes rabbik szerint a jiddis nyelvben rejlik. Jiddisül a bibliai ima taslech-et jelent, viszont egy másik jiddis szó taselech zsebecskét jelent. Így kerülhet a „zsebecskébe” a morzsa, ami a bűneinket szimbolizálja, és

ezeket vetjük a víz mélyére, hogy süllyedjenek el, vagy tisztuljunk meg tőlük. A háborút megelőző időkben megszokott látvány volt szinte minden városban, faluban, ahol zsidók éltek, hogy a költő máramarosi példájához hasonlóan nagyobb közösségek vonultak a folyókhoz, ahol eleget tettek a vallási előírásoknak, illetve népszokásnak. A háborút követő évtizedekben a korlátozott vallásszabadság gyakorlása miatt is, a zsidók mint sok más vallási szokásukat megpróbálták nem látványosan végezni. Így Budapesten furcsa emberek jelentek meg a Duna partján újévkor, mai szóval élve, mint egy „flash mob”alkalmával. A férfiakon valamilyen sapka, kalap volt

ÜNNEPI SZOKÁSOK

Rajs Hásónó

Két napig tart, s nem csupán az újév ünnepe, de egyúttal a teremtés napja is. Az ünnep első estéjén szokás vacsora előtt almát mézbe mártani, jelképezve az eljövendő újév édes voltát. Mindkét este kerek barcheszt fogyasztunk, ezzel a következő év remélt teljességére utalunk. Az asztalra kerül a gránátalma is, amely egyrészt vitaminokban gazdag, másrészt a gyümölcs magvai a kimeríthetetlen bőséget jelképezik, így a „célja”, hogy áldást és sok pénzt hozzon a családnak. A bűnbánat tíz napján adományokat juttatnak szegényeknek és rászorulóknak, hogy miként mi könyörülünk a rászorulókon, úgy könyörüljön rajtunk a Teremtő.

Jajm Kippur

Az egyetlen nap az évben, amikor sötétedés után is viselünk táliszt az imádság során. E napon nem viselünk bőrcipőt sem, hanem vászoncipőt húzunk. Tisri 10. napján, napnyugta után az Engesztelés napján, 25 órán keresztül nem veszünk magunkhoz sem ételt, sem italt. A Mózes IV. könyvében található parancs – „sanyargassátok

meg magatokat, semmi munkát ne végezzetek” – minden zsidóra vonatkozik, kivéve a nem nagykorú fiúkat és lányokat. Továbbá a nagyon betegek is felmentést kapnak, hiszen az élet fontosabb. A felharsanó hosszú sófárhangot követően, amely a bőjt végét is jelzi, az egész gyülekezet azt mondja: „Jövőre Jeruzsálemben!”

Szukkajsz

A sátor díszítése a gyerekek számára kellemes szórakozás. Régen a papírból, gyümölcsökből alkotott díszeket évről-évre elővették. Az üvegből, vagy porcelánból készített méztartót nem csak

az időjárástól függetlenül, és a hirtelen csödéület könyvekből olvasott valamit, majd azt követően előke-rültek zsebkendők, zacskók, amelyekből a vízbe szórtak valamit. Ezután pedig szétszéledtek és eltűntek a város forgatagában. Magam is emlékszem gyermekkorom azon pillanataira, amikor szü-leim kézen fogva elvittek a Rákos-patakhoz (annak közelébe laktunk), és azt mondták, hogy me-gyünk halakat etetni. Meg kell említeni, az évek múlása-val sajnos egyre kevesebb lett azok száma, akik ünnepkor ott voltak ezen a rituálén. Manapság csak né-hányan követik a tradíciót, vagy mint, a Dohány körzet tagjai, a Ka-zinczy utcai zsinagóga kútjába szórják a „bűneiket”. Érdemes lenne az úgynevezett zsidó reneszánsz megélésével újjá-

éleszteni és továbbadni a következő generációnak, mielőtt sok más szo-kásunkkal együtt ez is a vízbe poty-tyan, és örökre elviszi a víz... A fotó, gyűjteményem egyik ked-ves darabja. A fotós nevről, és a képen látható emberekről sajnos nincsenek információk. A tömeg, feltehetően a kora 1950-es években járt a Dunánál és ott magát a tasle-cho

Rajs Hásónó napján használjuk, de egészen Szuk-kajsz végéig mézbe mártjuk a kalácsot – eseten-ként az almát is. Keleten zsidó jelképeket ábrázoló szőnyegeket, míg nálunk zsinagógai te-ritőket helyeznek el a sátorban. Manapság virág-okkal, gyümölcsökkel, gyöngyökkel és más dísz tárgyakkal díszítik a sátrakat. Akadnak, akik fehér lapokat is felakasztanak, hogy emlékeztesse őket a felhőkre, amelyek körülvették a pusztában vándorló zsidókat, mielőtt megérkeztek az Ígéret Földjére, Izraelbe.

AZ 5779. ZSINAGÓGAI ÉV

(szökőév, 385 napos)

2018. szeptember 10-től

2019. szeptember 29-ig

NAPTÁRA

Svát

1	01.07	Hétfő	Rajs Chajdes
2	01.08	Kedd	
3	01.09	Szerda	
4	01.10	Csütörtök	
5	01.11	Péntek	
6	01.12	Szombat	
7	01.13	Vasárnap	
8	01.14	Hétfő	
9	01.15	Kedd	
10	01.16	Szerda	
11	01.17	Csütörtök	
12	01.18	Péntek	
13	01.19	Szombat	Sábász Síró
14	01.20	Vasárnap	
15	01.21	Hétfő	Tu bisvát
16	01.22	Kedd	
17	01.23	Szerda	
18	01.24	Csütörtök	
19	01.25	Péntek	
20	01.26	Szombat	
21	01.27	Vasárnap	
22	01.28	Hétfő	
23	01.29	Kedd	
24	01.30	Szerda	
25	01.31	Csütörtök	
26	02.01	Péntek	
27	02.02	Szombat	Újholdhirdetés
28	02.03	Vasárnap	
29	02.04	Hétfő	Jajm kippur koton
30	02.05	Kedd	Rajs Chajdes 1.

Támmuz

1	07.04	Csütörtök	Rajs Chajdes 2.
2	07.05	Péntek	
3	07.06	Szombat	
4	07.07	Vasárnap	
5	07.08	Hétfő	
6	07.09	Kedd	
7	07.10	Szerda	
8	07.11	Csütörtök	
9	07.12	Péntek	
10	07.13	Szombat	
11	07.14	Vasárnap	
12	07.15	Hétfő	
13	07.16	Kedd	
14	07.17	Szerda	
15	07.18	Csütörtök	
16	07.19	Péntek	
17	07.20	Szombat	
18	07.21	Vasárnap	Sívó Ószor Bótámmuz
19	07.22	Hétfő	
20	07.23	Kedd	
21	07.24	Szerda	
22	07.25	Csütörtök	
23	07.26	Péntek	
24	07.27	Szombat	Újholdhirdetés
25	07.28	Vasárnap	
26	07.29	Hétfő	
27	07.30	Kedd	
28	07.31	Szerda	
29	08.01	Csütörtök	Jajm Kippur koton

Ádár I.

1	02.06	Szerda	Rajs Chajdes 2.
2	02.07	Csütörtök	
3	02.08	Péntek	
4	02.09	Szombat	
5	02.10	Vasárnap	
6	02.11	Hétfő	
7	02.12	Kedd	
8	02.13	Szerda	
9	02.14	Csütörtök	
10	02.15	Péntek	
11	02.16	Szombat	
12	02.17	Vasárnap	
13	02.18	Hétfő	Purim koton
14	02.19	Kedd	Susán Purim koton
15	02.20	Szerda	
16	02.21	Csütörtök	
17	02.22	Péntek	
18	02.23	Szombat	
19	02.24	Vasárnap	
20	02.25	Hétfő	
21	02.26	Kedd	
22	02.27	Szerda	
23	02.28	Csütörtök	
24	03.01	Péntek	
25	03.02	Szombat	Sábász Sökólim Újholdhirdetés
26	03.03	Vasárnap	
27	03.04	Hétfő	
28	03.05	Kedd	Jajm kippur koton
29	03.06	Szerda	
30	03.07	Csütörtök	Rajs Chajdes 1.

Áv

1	08.02	Péntek	Rajs Chajdes
2	08.03	Szombat	
3	08.04	Vasárnap	
4	08.05	Hétfő	
5	08.06	Kedd	
6	08.07	Szerda	
7	08.08	Csütörtök	
8	08.09	Péntek	
9	08.10	Szombat	Sábász Cházajn
10	08.11	Vasárnap	Tisó BóÁv
11	08.12	Hétfő	
12	08.13	Kedd	
13	08.14	Szerda	
14	08.15	Csütörtök	
15	08.16	Péntek	
16	08.17	Szombat	Sábász Náchámu
17	08.18	Vasárnap	
18	08.19	Hétfő	
19	08.20	Kedd	
20	08.21	Szerda	
21	08.22	Csütörtök	
22	08.23	Péntek	
23	08.24	Szombat	Újholdhirdetés
24	08.25	Vasárnap	
25	08.26	Hétfő	
26	08.27	Kedd	
27	08.28	Szerda	
28	08.29	Csütörtök	Jajm Kippur koton
29	08.30	Péntek	
30	08.31	Szombat	Rajs Chajdes 1.

Tisri

	09.09	Vasárnap	Erev Rajs Hásónó
1	09.10	Hétfő	Rajs Hásónó 1.
2	09.11	Kedd	Rajs Hásónó 2.
3	09.12	Szerda	Gódáljó böjtje
4	09.13	Csütörtök	
5	09.14	Péntek	
6	09.15	Szombat	Sábász Súvó
7	09.16	Vasárnap	
8	09.17	Hétfő	
9	09.18	Kedd	Erev Jajm Kippur
10	09.19	Szerda	Jajm Kippur, Mázkir
11	09.20	Csütörtök	
12	09.21	Péntek	
13	09.22	Szombat	
14	09.23	Vasárnap	Erev Szukkajsz
15	09.24	Hétfő	Szukkajsz 1.
16	09.25	Kedd	Szukkajsz 2.
17	09.26	Szerda	Chajl chámajéd
18	09.27	Csütörtök	Chajl chámajéd
19	09.28	Péntek	Chajl chámajéd
20	09.29	Szombat	Chajl chámajéd
21	09.30	Vasárnap	Hajsánó rábó
22	10.01	Hétfő	Smini Áceresz, Mázkir
23	10.02	Kedd	Szimchász Tajró
24	10.03	Szerda	
25	10.04	Csütörtök	
26	10.05	Péntek	
27	10.06	Szombat	Újholdhirdetés
28	10.07	Vasárnap	
29	10.08	Hétfő	
30	10.09	Kedd	Rajs Chajdes 1.

Ádár II.

1	03.08	Péntek	Rajs Chajdes 2.
2	03.09	Szombat	
3	03.10	Vasárnap	
4	03.11	Hétfő	
5	03.12	Kedd	
6	03.13	Szerda	
7	03.14	Csütörtök	Zájin Ádár
8	03.15	Péntek	
9	03.16	Szombat	Sábász Zóchajr
10	03.17	Vasárnap	
11	03.18	Hétfő	
12	03.19	Kedd	
13	03.20	Szerda	Eszter böjtje
14	03.21	Csütörtök	Purim
15	03.22	Péntek	Susán Purim
16	03.23	Szombat	
17	03.24	Vasárnap	
18	03.25	Hétfő	
19	03.26	Kedd	
20	03.27	Szerda	
21	03.28	Csütörtök	
22	03.29	Péntek	
23	03.30	Szombat	Sábász Póró Újholdhirdetés
24	03.31	Vasárnap	
25	04.01	Hétfő	
26	04.02	Kedd	
27	04.03	Szerda	
28	04.04	Csütörtök	Jajm Kippur koton
29	04.05	Péntek	

Elul

1	09.01	Vasárnap	Rajs Chajdes 2. Sófárfúvás kezdete
2	09.02	Hétfő	
3	09.03	Kedd	
4	09.04	Szerda	
5	09.05	Csütörtök	
6	09.06	Péntek	
7	09.07	Szombat	
8	09.08	Vasárnap	
9	09.09	Hétfő	
10	09.10	Kedd	
11	09.11	Szerda	
12	09.12	Csütörtök	
13	09.13	Péntek	
14	09.14	Szombat	
15	09.15	Vasárnap	
16	09.16	Hétfő	
17	09.17	Kedd	
18	09.18	Szerda	
19	09.19	Csütörtök	
20	09.20	Péntek	
21	09.21	Szombat	
22	09.22	Vasárnap	Első szlichajsz
23	09.23	Hétfő	
24	09.24	Kedd	
25	09.25	Szerda	
26	09.26	Csütörtök	
27	09.27	Péntek	
28	09.28	Szombat	
29	09.29	Vasárnap	Erev Rajs HáSónó

Chesván

1	10.10	Szerda	Rajs Chajdes 2.
2	10.11	Csütörtök	
3	10.12	Péntek	
4	10.13	Szombat	
5	10.14	Vasárnap	
6	10.15	Hétfő	
7	10.16	Kedd	
8	10.17	Szerda	
9	10.18	Csütörtök	
10	10.19	Péntek	
11	10.20	Szombat	
12	10.21	Vasárnap	
13	10.22	Hétfő	
14	10.23	Kedd	
15	10.24	Szerda	
16	10.25	Csütörtök	
17	10.26	Péntek	
18	10.27	Szombat	
19	10.28	Vasárnap	
20	10.29	Hétfő	
21	10.30	Kedd	
22	10.31	Szerda	
23	11.01	Csütörtök	
24	11.02	Péntek	
25	11.03	Szombat	Újholdhirdetés
26	11.04	Vasárnap	
27	11.05	Szerda	
28	11.06	Kedd	
29	11.07	Szerda	Jajm Kippur koton
30	11.08	Csütörtök	Rajs Chajdes 1.

Niszán

1	04.06	Szombat	Rajs Chajdes Sábász Háchajdes
2	04.07	Vasárnap	
3	04.08	Hétfő	
4	04.09	Kedd	
5	04.10	Szerda	
6	04.11	Csütörtök	
7	04.12	Péntek	
8	04.13	Szombat	Sábász Hágódajl
9	04.14	Vasárnap	
10	04.15	Hétfő	
11	04.16	Kedd	
12	04.17	Szerda	
13	04.18	Csütörtök	
14	04.19	Péntek	Erev Pészach Elsőszülöttek böjtje
15	04.20	Szombat	Pészach 1.
16	04.21	Vasárnap	Pészach 2.
17	04.22	Hétfő	Chajl chámajéd
18	04.23	Kedd	Chajl chámajéd
19	04.24	Szerda	Chajl chámajéd
20	04.25	Csütörtök	Chajl chámajéd
21	04.26	Péntek	Pészach 7.
22	04.27	Szombat	Pészach 8. Mázkir
23	04.28	Vasárnap	
24	04.29	Hétfő	
25	04.30	Kedd	
26	05.01	Szerda	
27	05.02	Csütörtök	Jom HáSoá
28	05.03	Péntek	
29	05.04	Szombat	Újholdhirdetés
30	05.05	Vasárnap	Rajs Chajdes 1.

Kedves Olvasóink!

Nyilván feltűnt Önnek, hogy a naptár-ban nem ezen az oldalon kezdődik az év, hanem hátrébb (10. oldal). Nos, nem a nyomda ördöge ludas ez ügyben, még csak nem is mi hibáztunk – szándékosan helyeztük el így. Ha kiemeli ezt a lapot az újságból, akár fel-teheti a falra, hűtőre stb. és szem előtt lesz az 5779-es zsinagógai év naptára, illetve könnyen tájékozódhat az ün-nepek időpontjairól is.

Kiszlév

1	11.09	Péntek	Rajs Chajdes 2.
2	11.10	Szombat	
3	11.11	Vasárnap	
4	11.12	Hétfő	
5	11.13	Kedd	
6	11.14	Szerda	
7	11.15	Csütörtök	
8	11.16	Péntek	
9	11.17	Szombat	
10	11.18	Vasárnap	
11	11.19	Hétfő	
12	11.20	Kedd	
13	11.21	Szerda	
14	11.22	Csütörtök	
15	11.23	Péntek	
16	11.24	Szombat	
17	11.25	Vasárnap	
18	11.26	Hétfő	
19	11.27	Kedd	
20	11.28	Szerda	
21	11.29	Csütörtök	
22	11.30	Péntek	
23	12.01	Szombat	Újholdhirdetés
24	12.02	Vasárnap	
25	12.03	Hétfő	Chanukka 1.
26	12.04	Kedd	Chanukka 2.
27	12.05	Szerda	Chanukka 3.
28	12.06	Csütörtök	Chanukka 4.
29	12.07	Péntek	Chanukka 5.
30	12.08	Szombat	Chanukka 6. Rajs Chajdes 1.

Ijjár

1	05.06	Hétfő	Rajs Chajdes 2.
2	05.07	Kedd	
3	05.08	Szerda	Jom HáZikáron
4	05.09	Csütörtök	Jom HáÁcmáut
5	05.10	Péntek	
6	05.11	Szombat	
7	05.12	Vasárnap	
8	05.13	Hétfő	
9	05.14	Kedd	
10	05.15	Szerda	
11	05.16	Csütörtök	
12	05.17	Péntek	
13	05.18	Szombat	
14	05.19	Vasárnap	Pészach séni
15	05.20	Hétfő	
16	05.21	Kedd	
17	05.22	Szerda	
18	05.23	Csütörtök	Lag Boajmer
19	05.24	Péntek	
20	05.25	Szombat	
21	05.26	Vasárnap	
22	05.27	Hétfő	
23	05.28	Kedd	
24	05.29	Szerda	
25	05.30	Csütörtök	
26	05.31	Péntek	
27	06.01	Szombat	Újholdhirdetés
28	06.02	Vasárnap	
29	06.03	Hétfő	Jajm Kippur koton

Támogassa zsinag

Elérkeztünk az őszi nagyünnepekhez. A zsinagógai esztendő legfenségesebb időszaka ez az ünnepfűzér, a ימים נוראים, a Félelmetes Napok. A félelem nem a szívekben rejlő érzelmet, hanem I.ten félelmének kiteljesedését jelenti. Három, egymástól majdhogynem független, de mégis összefonódó ünnepet ülünk, melynek origója az újesztendő, katarzisa az Engesztelés napja, s végakkordja a Sátrak ünnepe.

Rajs Hásónó és Jajm Kippur között különleges időszakot élünk. Ez az עשרת ימי התשובה, a megtérés tíz napja. E tíz napban végiggondoljuk életünket, feltárjuk hibáinkat önmagunk előtt, s megfogadjuk, hogy igyekszünk büntelenül, tiszta lélekkel élni ezentúl. Rajs Hásónót megelőzően szokás ellátogatni a temetőbe, szeretteink sírjához. Ez a közismert קבר אבות (kever Óvajsz, Kéverovesz).

Most az őszi, nagyünnepi kör általános tudnivalóin kívül igyekszünk néhány kevésbé ismert csemegével is szolgálni.

Dr. Frölich Róbert rovata

ראש השנה Rajs Hásónó

Az újesztendő héber neve annyit jelent: az év feje. Tisri hónap első két napja a zsinagógai év kezdete. A hónapokat a zsidó időszámítás a tavasz hónapjától kezdi. A Tóra nem nevezi nevükön a hónapokat, sorszámmal, vagy valamilyen természeti fordulóponttal utal rájuk. Ma ismert nevüket a babilóniai fogság után kapták. Tisri hónapja a Tórában „a hetedik” néven szerepel. Nevének gyökere valószínűleg annyit jelent: a kezdett. Ez volt a gazdasági év kezdete a bibliai időkben. Ezra ezen a napon olvasta fel a Tórát az egész nép előtt.

A Talmud Rajs Hásónó traktátusa négy évkezdetet ismertet velünk. Ezek közül az egyik Tisri első napja, amikor minden élő megítéltetik a Földön. Rabbi Kruspedáj mondta rabbi Jochanan nevében: három könyvet tart nyitva I.ten e napon. Egyik az igaz embereké, a másik a gonoszaké, s a harmadik pedig a kettő között állóké. Az igazak azonnal bekerülnek az élet könyvébe, gonoszok a halál könyvébe. A kettő között állóknak azonban Jajm Kippurig van idejük, hogy a mérleget az igaz ember kritériuma felé billentsék. Rabbi Eliezer tanítása szerint a világ is ezen a napon teremtetett. A Rajs Hásónó-i liturgiában, és az újesztendőt követő tíz napban mindkét felfogás megjelenik.

Imáinkban elismerjük a M.ható felettünk való ítélkezésének jogát, s könyörgő, bűnbánó fohászokat mondunk, megpróbálva ezzel elnyerni I.ten bocsánatát. Az imák egyik központi eleme az Ünöszáne tajkef kezdetű imaköltemény. A költemény szerzője Kalonymus ben Mesulám, s a legenda a mainzi Ámnon rabbi mártíriumához köti. Ezen imában I.ten, mint a világ bírója jelenik meg, aki ezen a napon ül törvényt teremtményei felett. Megkapó képekben mutatja be az ima az ítélkezést, s a megbocsátás reménységét. Fehér halotti ruhát, kitlit öltenek a férfiak, egyrészt jelezve, hogy készen állnak az ítéletre, másrészt pedig az angyalok hóféhérségéhez kívánva hasonlatossá tenni magukat.

Megfűjjuk a sófárt, melynek jajongó, ugyanakkor felrázó hangja felhívja a figyelmünket a Világ Királyának ítéletére, s az azt megváltoztatni képes őszinte bűnbánatra. A sófár kapocs a múlttal, hiszen a zsidó tradíció szerint Ábrahám e napon helyezte oltárra fiát, Izsákot, aki helyett végül egy kost áldozott fel. E kos szarvából készült az első sófár. Más szimbólumokat is hordoz azonban e kürt:

- A király fanfárhang mellett vonul be – utal a Királyok Királyára.
- A kinyilatkoztatás zengő sófárhang kíséretében zajlott – s mi ragaszkodunk a parancsolatokhoz.
- A messianisztikus kor nyitányát sófárhang fogja jelezni – várjuk a megváltást, a Messiás eljövetelét.

A rituálisán megszólaltatott sófár összesen 100 hangot ad ki.

Rajs Hásónó napjai a munkavégzési tilalom szempontjából főünnepi kategóriába tartoznak. Mindennemű munkavégzés tilos, de égő tűzről új tüzet gyújtani, kisebb tárgyakat utcára vinni és aznapra főzni szabad.

Rajs Hásónó az év kezdete. Hogy az esztendő olyan legyen, amilyenek szeretnénk, szimbolikus étkeket is fogyasztunk. A kerek bárceszt mézbe mártjuk, nem sóba, hogy édes legyen az esztendő. Kerek pedig azért, hogy kerek legyen az esztendő. Diót nem fogyasztunk, mert a dió héber nevének számértéke megegyezik a bűn szó számértékével. Szokás továbbá almát is mézbe mártva fogyasztani.

Rajs Hásónó első napjának délutánján le kell menni valamilyen természetes víz (folyó, tó, kút stb.) partjára, s ott kenyérmorzsákat kell a vízbe szórni, ima kíséretében. Ez a תשליח (Táslich) szertartás. E ritussal jelképesen vízbe szórjuk bűneinket. Más értelmezés szerint, ahogy a halak sosem csukják be a szemüket, úgy I.ten is örökké figyel és őriz bennünket. A Rajs Hásónó és Jajm Kippur közötti szombat neve שבת שובה (Sábász Súvó), a megtérés szombatja. Közismert magyarázata e névnek, hogy a megtérés időszakában mi más is lehetne a szombat neve, mint a megtérés szombatja? Az igazság azonban az, hogy nevét a háftóra első szavairól kapta, mely így hangzik: שובה ישראל, Térj meg, Izrael! (Hósea 14/2).

יום כפור Jajm Kippur

Tisri hónap tizedik napja, a legszentebb ünnep, az Engesztelés napja. A Tórában a „szombatok szombatjának” nevezik, és törvény, hogy „sanyargassuk lelkeinket”. A bibliai korban e napon különleges áldozatot mutatott be a főpap. Két kecskebakot hoztak elé, s sorsolással döntötte el, melyiket áldozza fel engesztelőáldozatként, s melyiket kergesse el a pusztába, miután kezét a bak fejére téve ráolvasta Izrael bűneit. Jelképes szertartás volt ez, mellyel Izrael kinyilvánította, hogy elkergeti magától a bűnt, s tisztán akar állni I.ten előtt. Mikor még állt Jeruzsálemben a Szentély, ez volt az egyetlen nap, mikor a főpap belépett a קדש הקדשים –ba, a Szentek Szentjébe, a Szentély legbelsőbb termébe, ahol a frigyláda állt, s ott hangos imát mondott, melyben kiejtette I.ten egyébként kiejthetetlen nevét.

fotó: Sharon Asher

סוכות Szukkajsz

A három zarándokünnep közül Szukkajsz az utolsó a sorban, bár a zsinagógai év kezdete után az első. Tórai parancs, hogy sátrat kell építenünk, és abban kell laknunk nyolc napon át, emlékeztve az Exodust követő negyven esztendei pusztai vándorlásra.

A sátrat Jajm Kippur kimenetelekor már elkezdik építeni. Legalább három oldalát fel kell építeni, a negyedik lehet egy meglévő fal is. Tetejét náddal fedik be, hogy látható legyen az ég. Feldíszítik, hiszen a lakást is díszek ékítik, hogy kellemesebb legyen a bent-tartózkodás. Az ünnep kötelező kelléke az ארבעה מינים, Árbóó minim, az ünnepi csokor. Négy növényt: fűzfaágat, pálmaágat, mirtuszágot és egy citrusfa gyümölcsét, az אתרוג, eszrogot fogjuk egybe. A reggeli ima alatt bizonyos alkalmakkor kézbe vesszük a csokrot, és a négy égtáj, valamint az ég és föld felé lengetjük.

Szukkajsz első két napja főünnep. Ezekre a napokra a fentiekben ismertetett törvények vonatkoznak. A következő öt nap félünnep, ekkor – ha nem szombatra esik, – mindenféle munkavégzés megengedett, de az ünnep egyéni jellegzetességeit (sátorban étkezés, ünnepi csokor) meg kell tartani. Az utolsó félünnep neve הושענא רבה, Hajsánó Rábbbó, ekkor a reggeli ima keretein belül fűzfaágak leveleit verjük le az ágakról, jelképezve ezzel a bűneinktől való megszabadulást. A zsidó hagyomány szerint e napig van időnk, hogy a ránk mért ítéletet őszinte megbánással megváltoztassuk. A félünnep szombatján a תהלה-et, a Prédikátor Könyvét szokták olvasni. E bibliai könyv mély filozófiai eszmefuttatások gyűjteménye, hagyomány a megfáradt Salamon királyt tartja szerzőjének. Azért olvassák ekkor, mert e könyv melankolikus hangulata illik az őszi ünnephez. A nyolcadik nap, noha egybefüggő a Sátrak Ünnepeével, különálló ünnep. Neve עשרת ימי, Smini Áceresz, A Nyolcadik napi záróünnep. E napon főünnepi törvények szerint élünk, de már nem megyünk be a sátorba és nem használjuk az ünnepi csokrot sem. Ezen a napon a Muszáf imába betoldjuk az esőért való imát, a Gesem-bencsolást. Ha nincs a félünnepek között szombat, e napon olvassák a קהלת-et.

Este beköszönt תורה שמחת, Szimchász Tajró, a Tóra Örömünnepe. Az est fénypontja, mikor az összes Tóra-tekerceszt kivesszük a frigszekrényből, és hétszer körbevonulunk a templomban. A gyerekek számára ez nagy élmény, hiszen minden megengedett nekik, és még édességet is kapnak..., feltéve, ha lelkesen kísérik a Tórákat kis zászlókat lengetve! Másnap a reggeli imában befejezzük a Tóra olvasását, és mivel a Tórát egy napra sem lehet elhagyni, rögtön újra is kezdjük az olvasást. Ekkor minden férfit, aki beszámít a minjenbe, fel kell hívni a Tórához. Akárcsak előző este, most is hét körmenetet tartunk a Tóra-tekercessekkel.

Szukkajsz napjaiban szokás אושפיזין, Uspizin szertartás. Az uspizin szó a latin *hospice* hebraizált változata. E rituálé szimbolikus vendéglátást jelent, és egy XVI. századi kabbalisztikus szokás továbbélése. A sátorban vendégül látjuk a Biblia nagy alakjait, Ábrahámot, Izsákot, Jákobot, Józsefet, Mózeszt, Áront és Dávidot, minden nap mást és mást.

fotó: Sharon Asher